

novellam usque ad a. 1142 deduxit, eamque longius continuandam sibi proposuerat (4). Quod quominus faceret, ipsum morte impeditum esse verisimile est. Præterea de Willelmi vita nihil fere constat, qui annos in monasterio Malmesburiensi deguisse videtur, ubi primum librarii, postea præcentoris officium susceperat, abbatis dignitate sibi oblata sed non recepta. Verum etiam in aliis Angliæ ecclesiæ libros et notitias collegit, quibus in historia conscribenda uteretur; cum viris dignitate conspicuis non raro conversatus est, ex quorum ore quæcumque de rebus apud externos gestis narraverunt in schedas retulit (5), et quamvis « volaticas famas » se sprexisse dicat, his nimis fisis esse videtur (6).

Cum Willelmus, historia suæ gentis antiqua elegantius et ornatius descripta, rebus vero suo tempore gestis satis fideliter et candidè narratis, magnam sibi laudem comparaverit, multis in eo tamen vituperabilis videbatur quod nimia crudelitate res miraculosas et fabulosas memoriæ tradiderit. Et sane negari nequit multa apud Malmesburiensem legi quæ a vera historia longe recedant, eaque maxime in illa libri parte qua aliena regna tetigit. His enim locis plerumque non scriptos libros aliave monumenta fide digna adhibuit, sed rumorem populi, monachorum aliorumque hominum narrationes secutus est, id fortasse studens ut his illecebris propositis clerici et laici ad libros legendos allicerentur. Quæ opinio ipsum certe non sefellit. Nam posterioris temporis scriptoribus hæc præcipue se commendarunt, a multis exscripta et latius propagata. Neque nobis prorsus displicebunt. Nam si veræ historiæ minus conferunt, ad traditionem et vulgi narrationes medio ævo per gentes circumlatas cognoscendas faciunt.

(4) Liber III in his verbis finit : *Sed hæc in volumine sequenti Deo volente latius expeditur, quorum loco in aliis codicibus, nonnullis additis, hæc ejusdem sententiæ leguntur : Quæ tamen latius persequi fert animus, si unquam dante Deo ab his qui interfere veritatem accepero.*

(5) Cf. quæ infra leguntur c. 170 : *dicam quod a quodam loci nostri monacho, genere Aquitanico, ætate proveccto, arte medico, in pueritia audire me memini*; c. 263 : *seria relatione ejus audivi qui se illa ex ore Hugonis abbatis Cluniacensis audisse juraret*; c. 290 : *Audivi virum veracissimum referen-*

tem, c. 293 : dicam quod ibidem occidisse vir reverendus mihi narravit.

(6) Ita c. 167 : *non absurdum, inquit, erit, ut opinor, si litteris mandemus quæ per omnium ora volitant.* Cf. tamen c. 194 : *Occurrunt hoc loco quæ de illo viro feruntur magna miracula — quibus ideo supersedeo, quia æstimationem lectoris supergredi nolo, et verba quibus in Gestorum fine c. 445 gloriatur : Ego enim veram legem secutus historiæ, nihil unquam posui nisi quod a fidelibus relatoribus vel scriptoribus addidici.*

NOTITIA LITTERARIA.

(FABRIC., *Biblioth. med. et inf. Latinitatis*, tom. III, pag. 152.)

Willelmus Somerset *Malmesburiensis* a Maildulphi curia (Maildolphesbury) monachus ord. Bened. et bibliothecarius ac præcentor Meldunensis sive Malmesburiensis, prosa et carmine eruditus et de historia patria sive Anglorum meritissimus, *cujus libros*, inquit cap. 166. Lelandus, *cum in manus sumo, sumo autem cum frequentissime tum lubentissime, toties vel admirari cogor hominis diligentiam, felicitatem, judicium. Diligentiam, quod passim ostendat se ingentem bonorum auctorum numerum legisse : felicitatem, quod illorum elegantiam et nervos æmulus ipse in suis lucubrationibus belle exprimat : judicium denique, quod multa ab aliis temere scripta, ad incudem revocet revocataque luci et veritati restituat. Vixit adhuc, plura pollicitus anno Christi 1143. Edita ejus scripta hæc sunt :*

Regalium sive De rebus gestis regum Anglorum a primo Saxonum adventu, circa annum 449, ad annum duodevicesimum Henrici I, sive A. C. 1127, libri V, ad Robertum Gloucestræ comitem, regis Henrici filium.

Historiæ novellæ libri tres ab A. 1127 ad an. 1143, ad eundem Robertum :

De gestis pontificum Anglorum ad annum circiter 1125 libri IV, quorum primus est de Cantuariensibus, Rossensibusque. Secundus, de Londinensibus atque Orientalium Anglorum, Occidentaliumque Saxonum episcopis et monasteriis. Tertius, de Eboracensibus, Hangustaldensibus et Witternensibus, Can-

didæ Case, Lindisfarnensibus ac Dunelmensibus. Quartus, de Wigorniensibus, Herefordensibus, Legecestrensibus, Dorcestrensibus sive Lincolnensibus atque Eliensibus. Hæc scripta Willelmi prodire in collectione Historicorum Angliæ post Bedam præcipuorum, curante Henr. Savillio Lond. 1596, et Francof. typis Wechelianiis 1601, fol.

Librum V de pontificibus Anglorum primus edidit H. Warthonus in limine tomi II Angliæ sacræ, Lond. 1691, fol., et sub idem tempus Thomas Galeus inter Scriptores XV, Oxon. 1691, fol. pag. 357. In eo præter plures de antiquitatibus Malmesburiæ chartas, continetur Vita Aldhelmi Shireburnensis episcopi, cujus solam epitomen Baleus viderat, edideratque Mabillonius Sæc. Benedictin. IV, pag. 726.

Vita S. Wulstani episcopi Wigorniensis ad fratres Wigorniensis, libris III, in tomo secundo Angliæ sacræ, pag. 241-270, et cum notis Henschenius tom. VI Maii 25, p. 79.

Liber de antiquitate Ecclesiæ Glastoniensis, ab eodem vulgato Galeo in laudata XV scriptorum sylloge, p. 289.

Epistola ad Petrum monachum Meldunensem, præfixa Joannis Scoti Erigenæ libris V de naturarum divisione, et ex ms. Thuano edita a Thoma Galeo ante Scoti libros, Oxon. 1681, fol.

Multa alia condidit Willelmus necdum prolata in lucem, qualia sunt, memorata Lelando cap. 166, Baleo II, 75, et Pitseo p. 209.

De serie evangelistarum, vario genere carminis, libri XV.

Commentarii in threnos Jeremiæ, libris IV ms. in bibl. Cottoniana.

De miraculis B. Mariæ Virginis, libri IV. *De miraculis S. Andree*.

De indigenarum sanctorum miraculis.

Epitome historiæ Haimonis, Floriacensis monachi, s. Justiniano ad Carolum M. ms. in bibliotheca collegii Baliolensis, Oxon. et in Bodleiana.

Genealogia Henrici II regis Angliæ.

Itinerarium Joannis abbatis Meldunensis, Romam cum Petro monacho Meldunensi profecti; multis plane, Lelando teste, rebus memorabilibus referunt.

De antiquitate Glessoburgensis monasterii, ad Henricum Soliacum Wintoniensem episcopum. *Baleo Antiquitates Glasconiæ*, mss. in bibl. collegii S. Benedicti Cantabrig.

Vita Indracti, Hiberniæ reguli, qui S. Dunstani discipulus fuit.

Vita S. Patricii, libri II ad monachos Glassoburgenses. *Vita S. Benigni, S. Dunstani*, libris duobus.

De gente Wydenorum sive Yugdenoram. Chronicorum libri III, quorum meminit, præf. ad Historiam novellam.

Sermones et Epistolæ.

Ex abbreviatione librorum Amalarii *De officiis ecclesiasticis* ms. in biblioth. Lambethana locum affert H. Warthon pag. 360 Auctarii ad Usserum de sacris Scripturisque vernaculis. Præfationem Rabano Mauro parum æquam, ad Robertum amicum, (nescio an diversum a Glocestriæ comite) in cujus gratiam hunc laborem in se suscepit, et epilogum primi ultimique libri edidit Petrus Allixius in calce præfationis ad Determinationem Joannis Parisiensis de modo existendi corpus Christi in sacramento altaris. Lond. 1686, 8.

CL. V. HENRICI SAVILII

EPISTOLA NUNCUPATORIA.

(*Rerum Anticarum Scriptores post Bedam præcipui*, Londini 1596, fol.)

SERENISSIMÆ POTENTISSIMÆQUE PRINCIPI

ELIZABETHÆ

ANGLIÆ, FRANCIÆ ET HIBERNIÆ REGINÆ.

Historiæ nostræ particulam quidam non male, sed qui totum corpus ea fide eaque dignitate scriptis complexus sit, quam suscepti operis magnitudo postulare, hactenus plane neminem existisse constat. Nam Polydorus, ut homo Italus, et in rebus nostris hospes, et (quod caput est) neque in rep. versatus, nec magni alioqui vel iudicii vel ingenii, pauca ex multis delibans, et falsa plerumque pro veris amplexus, historiam nobis reliquit cum cætera mendosam, tum exiliter sane et jejune conscriptam. Nostri ex face plebis historici, dum majestatem tanti operis ornare studuerunt, putidissimis ineptiis contaminarunt. Itaque factum est nescio qua hujusce insulæ infelicitate, ut majores tui, serenissima Regina, viri maximi, qui magnam hujus orbis nostri partem imperio complexi, omnes sui temporis reges rerum gestarum gloria facile superarunt, magnorum ingeniorum quasi lumine destituti, jaceant ignoti et delitescant. Cui malo dum medicinam quærerem, neque ita essem vel animo vacuus, vel ab illis subsidiis et quasi instrumentis historiæ scribendæ instructus, ut opus a fundamentis exstruerem victurum, serisque nepotibus temporum illorum memoriam transmissurum, feci tamen, quod potui, non invitus, ut ex situ et squalore pulvereque eruerem, et in lucem primus emitterem vetustissimos rerum nostrarum auctores, non illos quidem lacundos, sed fidos rerum gestarum interpretes, eo consilio ut alii, qui et otio abundarent et ingenio, hos quasi ad manum haberent rerum nostrarum commentarios, unde sumerent quæ ad tanti operis exedificationem pertinerent. Inter quos cum et narrationis fide et iudicii maturitate principem locum teneat GELIUM MALMESBURIENSIS, homo, ut erant illa tempora, litterate doctus, qui septingentorum plus minus annorum res tanta fide et diligentia pertextit, ut e nostris prope solus historici munus exlesse videatur; hunc mihi cum primis e tenebris eruendum tuoque augustissimo nomini inscribendum curavi, ut qui olim sæculorum aliquot obscuritatem ingenii sui lumine discussit, nunc vicissim redivivus a serenissima Majestate Tua lucem et splendorem mutuatur. Huic proximi, sed longo forsitan intervallo proximi Henrici Andoniensis, et Hovedenus, auctores cum primis boni et diligentes, vicissimque superiorum temporum indices; quibus Inghulphum a plurimis antiquitatum nostrarum sitientibus magno opere desideratum adjecimus, et, qui majores tuos propinquo affinitatis gradu contingit, nobilitatis non minus quam antiquitatis causa Elwardum. Jam vero non id agam, ut longiore oratione, cur in tuo potissimum nomine hoc quantumcunque operis apparere voluerim, ostendam; neque rem per se exilem verborum amplitudine ornabo. Nam si, quod a philosophis accepimus, dissimilis sit munerum et debitorum conditio, quod in muneribus magnarum quibus offeruntur habenda ratio, debita vero vel minima maximis quibusque sunt persolvenda, quid me hac in causa facere æquum fuit, quem divinis majestatis tuæ virtutibus jampridem in tui obsequium et admirationem raptum, ita porro summis tuis beneficiis devinxisti, ut me meaque omnia non usa